

dých aktech objekty nazírání a myšlení.⁷⁰ Když naproti tomu Natorp říká:^{IV} „Všechno bohatství, všechna rozmanitost vědomí se zakládá spíš výlučně na obsahu. Vědomí *jednoduchého počítku* se co do druhu, jakožto vědomí, v ničem neodlišuje od vědomí *světa*; moment uvědomování (Bewußtheit) je v obou případech naprosto týž, rozdíl se zakládá výlučně na obsahu“ – pak se mi zdá, že nezachovává odlišnost různých pojmů vědomí a obsahu, ba dokonce chce jejich ztotožňování povýšit na princip teorie poznání. Vyložili jsme už, v jakém smyslu my sami učíme, že rozmanitost vědomí se zakládá na obsahu. Obsah je pak prožitkem, reálně konstituuje vědomí; vědomí samo je komplexem prožitků. Svět však už nikdy není prožitkem toho, kdo <jej>^V myslí.

B 387 Prožitkem je ono mínění světa, svět sám je intendovaným předmětem. Chci ještě výslovně zdůraznit, že pro toto rozlišení je lhostejné, jaké se zaujímá stanovisko k otázkám, co tvoří objektivní bytí, pravé, skutečné bytí-o-sobě světa nebo libovolného jiného předmětu, a jak se určuje objektivní bytí jakožto „jednota“ vůči onomu subjektivnímu bytí-myšlen s jeho „rozmanitostí“; a stejně tak je lhostejné, v jakém smyslu by mohlo být postaveno do protikladu⁷¹ imanentní a transcendentní bytí atd. Jedná se zde spíše o rozlišení, které stojí před veškerou metafyzikou a u *bran* teorie poznání, a které tedy ani nepředpokládá žádné hotové odpovědi na ony otázky, jež má teorie poznání právě teprve zodpovědět.

§ 15. Mohou být prožitky téhož <deskriptivního>⁷² rodu (a zvláště rodu *pocit*) zčásti akty a zčásti ne-akty?

Nová obtíž nastává ve vztahu k rodové jednotě intencionálních prožitků.

⁷⁰ V B navíc: <Můžeme z nich jakožto vyzřených rozdílů také vždy ideující abstrakcí adekvátně uchopovat čisté species, které se v nich stávají jednotlivými, a příslušné specifické eidetické souvislosti.>

^{IV} P. Natorp, *Einleitung in die Psychologie*¹, str. 19.

^V Není v B.

⁷¹ V B navíc: <metafyzicky>

⁷² V B: <fenomenologického>

Mohla by se totiž naskytnout pochybnost, zda hledisko rozdělující A 366 prožitky na intencionální a ne-intencionální není pouze vnějškové, takže tytéž prožitky nebo prožitky jednoho a téhož <deskriptivního>⁷³ rodu jednou mají intencionální vztah k předmětnému a jindy nemají. Příklady dokládající jedno i druhé pojetí a částečně i myšlenky o tom, jak tuto pochybnost rozptýlit, byly již literárně vyloženy, totiž v souvislosti se sporem, zda k vymezení „psychických fenoménů“ (jako domény psychologie) postačí jako rozlišující znak intencionální vztah, či nikoli. Zvláště se týkal tento spor jistých fenoménů ze sféry *pocitů*. Protože u *ostatních* pocitů se intencionalita zdála být očividnou, byla možná dvojí pochybnost: buď panovala i u těchto pocitových *aktů* pochybnost, zda na nich nelpí intencionální vztah pouze *nevlastním* způsobem, zda tedy tento vztah nenáleží přímo a vlastním způsobem B 388 spíš *představám*, které jsou v nich zapojeny; nebo se pochybnost týkala pouze toho, zda je intencionální charakter pro *třídu* pocitů *podstatný*, když se některým pocitům přiznává a jiným upírá. Takto je jasné, jak tento běžně vedený spor souvisí s onou otázkou, kterou zde nastoluje my.

Chceme nejprve uvážít, zda se ve třídě pocitů vůbec nacházejí takové druhy prožitků, kterým intencionální vztah podstatně náleží, a pak sledovat, zda jiné prožitky téže třídy tento vztah mohou postrádat.

a) Existují vůbec intencionální pocity?

U mnohých prožitků označovaných obecně jako pocity je zcela nemožné přehlédnout, že jim skutečně jistý intencionální vztah k předmětnému náleží. Je tomu tak např. se zalíbením v určité melodii, s ošklišením si ostrého hvizdu apod. Každé radování nebo rmoucení A 367 vůbec, které jsou přece radováním nebo rmoucením nad něčím představovaným, se zdají být samozřejmě aktem. Místo o radování můžeme přitom také mluvit o slastiplném zalíbení v něčem, o tom, že jsme něčím přitahováni, že k něčemu slastiplně tíhneme; místo o rmoucení můžeme také mluvit o strastném a trýznivém ošklišením si něčeho, o tom, že jsme něčím odpuzováni, atd.

⁷³ V B: <fenomenologického>

Ti, kdo popírají intencionalitu pocitů, říkají: pocity jsou pouhými stavy, nikoli <aktivními intencemi>. ⁷⁴ Tam, kde se vztahují na předměty, vděčí za tento vztah pouze svému propojení s představami.

To by ještě samo o sobě neobsahovalo žádnou námitku. Brentano, který obhazuje intencionalitu pocitů, ¹ na druhé straně sám učí, aniž by se přitom dostával do rozporu sám se sebou, že pocity, stejně jako všechny akty, které nejsou pouhými představami, mají představy za základ. ¹¹ Pocitově se můžeme vztahovat jen k takovým předmětům, které se nám díky spoluzapojeným představám staly představovanými. Mezi stranami sporu nastává určitý rozdíl teprve tím, že se na jedné straně vlastně chce říci: pocit uvažovaný sám o sobě neobsahuje nic z intence, neukazuje za sebe na nějaký cítěný předmět; jen díky sjednocení s nějakou představou získává pocit určitý vztah k předmětu, vztah, jenž je ovšem určený jen *tímto* poměrem, který ho spojuje s intencionálním vztahem, a jež nelze samotný chápat jako intencionální vztah. Právě to však protivníci popírají.

Podle Brentana jsou zde na sobě vybudovány dvě intence, fundující intence skýtá představovaný předmět, fundovaná cítěný předmět; první intence je oddělitelná od druhé, druhá od první ale nikoli. Podle oponujícího pojetí je tu jen jedna intence, intence představující.

Pozorné zpřítomnění dotyčné situace ve <vnitřní zkušenosti> ⁷⁵ vede, zdá se, k rozhodnému upřednostnění Brentanova pojetí. Když se k nějaké věci obracíme se zalíbením nebo když nás ona jako oškličivá odpuzuje, pak si ji představujeme. Nemáme však pouze představu a k tomu pocit, jako něco, co samo o sobě nemá k věci žádný vztah a je k ní snad pouze asociativně připojeno, nýbrž zalíbení či ošklivení se zaměřují na představovaný předmět, a bez tohoto zaměření by vůbec nemohly být. Když dva psychické prožitky, např. dvě představy, <se k sobě přidruží, mohou vstoupit do velmi niterného spojení; ale kvůli tomuto spojení se ještě nestane jedna představa představou předmětu druhé představy; spojení, jakkoli by bylo niterné, nepůsobí vzájemné propletení intencionálních vztahů. Jak by tedy mělo opatřit intenci

⁷⁴ V B: <akty, intencemi>

¹ F. Brentano, *Psychologie I*, str. 116 nn.

¹¹ Tamt., str. 107 nn.

⁷⁵ V B: <fenomenologickém vyzření>

něčemu, co v sobě intencí není? Představa Neapole s sebou přináší představu Vesuvu; první představa nás řekněme upomíná na předmět druhé představy. Každý však vidí, že toto je vnější vztah, ⁷⁶ který by např. nebylo možné postavit na stejnou úroveň se vztahem zalíbení vůči tomu, co se líbí. Reprodukující představa je možná i mimo tuto reprodukující funkci. Zalíbení však není myslitelné bez něčeho, co se líbí. A to ne snad proto, že bychom zde měli co do činění s korelativními výrazy; tedy tak, jako např. říkáme, že není myslitelná příčina bez účinku, otec bez dítěte: nýbrž proto, že *specifická podstata zalíbení vyžaduje vztah k něčemu, co se líbí*. Právě tak moment přesvědčení není myslitelný jinak než jako přesvědčení o něčem. Právě tak žádná touha (v souladu se svým specifickým charakterem) není myslitelná bez něčeho, po čem se touží, žádné přitakání či schválení není myslitelné bez něčeho, čemu náleží atd. To všechno jsou intence, pravé akty v našem smyslu. Všechny „vděčí“ za svůj intencionální vztah jistým představám, které jsou jejich podkladem. Ale ve smyslu onoho „vděčit za“ tkví přece zcela správně to, že i ony samy mají to, za co vděčí jiným představám.

Vidíme rovněž, že vztah mezi fundující představou a fundovaným aktem <není dostatečně> ⁷⁷ popsán tím, když se konstatuje, že jedno A 369

⁷⁶ V B: <se v objektivně-psychologickém smyslu asociativně spojí, pak objektivnímu dispozičnímu řízení odpovídá na eventuálně reproduktivně realizovaných prožitcích určitý fenomenologicky vykazatelný asociativní charakter jednoty. Vedle intencionálního vztahu, který má každá z těchto představ ke svému předmětu, tu lze fenomenologicky nalézt i určitý vztah souvislosti: jedna představa, řekněme představa Neapol, „s sebou přináší“ představu Vesuv, je s ní svébytným způsobem spojená, a to tak, že vzhledem k představovaným předmětům – přičemž je podstatný (jak, to bude třeba blíže popsat) onen způsob, jakým jsou představovány – také mluvíme o tom, že jedna nás upomíná na druhou (věta, která je nyní chápána jako výraz fenomenologického data). Nyní je však snadno patrné, že když je přitom jistým způsobem rovněž založen nový intencionální vztah, nestává se proto jeden asociativní člen předmětem intence členu druhého. Intencionální vztahy se v asociaci nepleťou dohromady. Jak by tedy asociace měla něčemu, co v sobě intencí není, opatřit z asociované intence předmět? Kromě toho je jasné, že tento fenomenologicko-asociativní vztah nepatří k podstatě, je to mimopodstatný vztah,>

⁷⁷ V B: <vůbec není správně>

způsobuje druhé. Říkáme sice, že předmět podněcuje naše zalíbení, tak jako v jiných případech říkáme, že nějaký stav věci podněcuje naši pochybnost, nutí nás k přitakání, rozněcuje naši touhu atd. Ale
 B 391 příslušný výsledek tohoto <jevícího se>⁷⁸ zapříčinění,^{III} tedy podněcné zalíbení, pochybování nebo přitakání, má intencionální vztah plně a zcela v sobě. Není to žádný vnějškový kauzální vztah, při němž by účinek jako to, čím sám o sobě vzato je, byl myslitelný i bez příčiny nebo při němž by výkon příčiny spočíval v přistoupení něčeho, co by mohlo být i samo o sobě.⁷⁹

b) Existují ne-intencionální pocity?

Rozlišení pocitových počitků a pocitových aktů

Další otázkou je, zda vedle těch druhů pocitů, které jsou intencio-
 B 392 nálními prožitky, neexistují jiné druhy pocitů, které intencionálními

⁷⁸ V B: <zdanlivě>

^{III} <Tím samozřejmě nemá být řečeno, že zde dochází k „vnitřnímu vnímání“ zapříčinění. Zapříčinění se v takových případech skutečně *jeví*, je v nich intencionálním objektem. V těchto ani v jiných případech to však neznamená, že ono intencionální je něčím skutečně daným, že jev je adekvátním názorem.> [Není v B.]

⁷⁹ V B navíc v novém odstavci: <Přesněji vzato je přece principálním protismyslem pohlížet na intencionální vztah, zde a obecně, jako na vztah kauzální, podkládat mu tedy smysl empirické, substanciálně-kauzální nutnosti souvislosti. Intencionální objekt chápaný jako „způsobující“ přitom totiž přichází v úvahu jen jako intencionální, ne však jako skutečně jsoucí mimo mne a jako reálně, psychofyzicky určující můj duševní život. Soubor kentaurů, který si představuji v nějakém obraze nebo ve fantazii, „podněcuje“ moje zalíbení právě tak jako reálná krásná krajina, a i když ji pojmám psychofyzicky jako reálnou příčinu onoho ve mně duševně způsobeného stavu zalíbení, tak je to úplně jiné „zapříčinění“ než to, v němž vyzírám viděnou krajinu – díky právě tomuto způsobu jevení nebo právě těmto jevícím se barvám nebo tvarům jejího „obrazu“ – jakožto „zdroj“, „základ“, „příčinu“ mého zalíbení. To, že se mi líbí, resp. to, že pociťuji zalíbení, „nenáleží“ k této krajině jako fyzikální realitě a nenáleží jí to jako fyzikální účinek, nýbrž v onom aktovém vědomí, které tu zkoumáme, to k ní patří jako k *tak a tak se jeví* krajině, eventuálně jako ke krajině, o které tak a tak soudím, která na to či ono upomíná atd.; která jako taková „vyžaduje“, „vzbuzuje“ takové pocity.>

prožitky nejsou. I na tuto otázku musíme, jak by se mohlo zprvu zdát, odpovědět samozřejmým přitakáním. V široké sféře takzvaných smyslových pocitů nelze nalézt nic z intencionálních charakterů. Když se spálíme, zajisté nelze smyslovou bolest klást na jednu rovnu s přesvědčením, domněnkou, chtěním atd., nýbrž s počitkovými obsahy jako drsnost či hladkost, červeň nebo modř atd. Když si takové bolesti nebo nějaké smyslové slasti (jako libou vůni nějaké růže, libou chuť nějakého jídla) zpřítomníme, tak přece také zjistíme, že smyslové pocity jsou prolnty s počitky náležejícími těmto či oněm smyslovým polím zcela podobně, jako jsou tyto počitky prolnty mezi sebou navzájem.

Jistým způsobem je ovšem každý smyslový pocit, např. bolest
 A 370 spojená s tím, že se spálíme či jsme popáleni, vztažen k něčemu předmětnému; na jedné straně je vztažen k já, blíže k popálené části těla, na druhé straně k pálícímu předmětu. V tom se však opět ukazuje, že smyslové pocity jsou stejné formy jako ostatní počitky. Přesně tak jsou přece např. dotekové počitky vztahovány k té části těla, která se dotýká, a k cizímu tělesu, kterého se dotýká. Ačkoli se tento vztah odehrává v intencionálních prožitcích, nepomyšlí ještě nikdo z toho důvodu na to, aby za takové prožitky označoval počitky samy. Věc se má spíše tak, že počitky zde fungují jako <prezentující>⁸⁰ obsahy vjemových aktů, nebo (když se to řekne ne zcela jednoznačně) počitkům se zde dostává předmětného „výkladu“ či „pojetí“. Ony samy tedy nejsou akty, s nimi se však akty konstituují, totiž tam, kde se jich zmocní intencionální charakteru typu vnímajícího pojetí.⁸¹ Zdá se tedy, že pálící, bodavá, hlodavá bolest, tak jak od počátku vystupuje prolnta s jistými dotekovými počitky, musí být právě tímto způsobem sama pokládána za počitek; a každopádně se zdá, že funguje tak jako jiné počitky, totiž jako podklad pro empirický, předmětný výklad. B 393

Proti tomu jistě nebude možné nic namítnout, a tak by se nabízelo pokládat onu otázku za vyřízenou. Zdá se být prokázáno, že určitou část pocitů je třeba přičítat intencionálním, jinou část neintencionálním prožitkům.

⁸⁰ V B: <podávající>

⁸¹ V B navíc: <a propůjčí jim takřkajíc oduševnění>

A 371 A přece se zde vnucuje pochybnost, zda tedy oba typy „pocitů“ skutečně patří k jednomu rodu. Výše jsme mluvili o „pocitech“ zalíbení či ošklivení, schvalování či neschvalování, cenění si či opovrhování – tedy o prožitcích, které jsou evidentně příbuzné s teoretickými akty přitakání a odmítání, pokládání za pravděpodobné a nepravděpodobné či s akty zvažujícího soudového a volního rozhodnutí apod. Do zjevné⁸² jednoty tohoto rodu, který zahrnuje výlučně akty, nebudeme moci ony počítky bolesti a slasti zařadit; deskriptivně⁸³ patří dohromady spíše s dotekovými, chuťovými, čichovými počítky atd. V tom, že jsou to v nejlepším případě <prezentující>⁸⁴ obsahy nebo také objekty intencí, ale že samy nejsou intencemi, se ohlašuje určitý deskriptivní rozdíl, který je tak podstatný, že nemůžeme vážně pomýšlet na udržení jednoty pravého rodu. Nicméně v obou případech, jak v případě výše zmíněných aktů zalíbení, tak v případě počítků, které se jim naskýtají jako podklad, se ovšem mluví ve stejné míře o „pocitech“. Tato okolnost v nás však nemůže vzbudit pochybnosti, tak jako se nenecháme zmýlit tím, že se obvykle mluví o citění, ve smyslu dotýkání, když jde o taktilní počítky.

Na tuto víceznačnost poukazuje ve svém výkladu otázky intencionality pocitů již Brentano.¹ Rozlišuje⁸⁵ *počítky* bolesti a slasti (pocitové počítky [Gefühlsempfindugen]) od bolesti a slasti ve smyslu *pocitů*. Obsahy těch prvních – nebo, jak bych řekl já přímo, *ty* prvních – pokládá (ve své terminologii) za „fyzické“, ty druhé za „psychické fenomény“, a tím je tedy přiřazuje k podstatně odlišným vyšším rodům. Toto pojetí se mi jeví jako úplně správné, jen mám pochybnosti o tom, zda se převažující významová tendence *slova* „pocit“ neorientuje na ony pocitové počítky a zda potom ony rozmanité *akty*, které jsou označo-

⁸² V B navíc: <podstatné>

⁸³ V B navíc: <, co do své specifické podstaty,>

⁸⁴ V B: <podávající>

¹ F. Brentano, *Psychologie I*, str. 111.

⁸⁵ V B navíc: <, byť ne terminologicky, ale co do smyslu,>

¹¹ Počitek bolesti a „obsah“ počítku bolesti zde i jinak ztotožňuji, protože vlastní počítkové akty vůbec neuznávám. Brentanově teorii, že pocitové akty mají *ve formě aktů pocitového počítku* za základ akty rodu představování, tedy samozřejmě nemohu dát za pravdu.

vány jako pocity, nevděčí za toto jméno pocitovým počítkům, které jsou do nich podstatným způsobem vpleteny. Otázku přiměřenosti terminologie však nesmíme přirozeně směřovat s otázkou po věcné správnosti Brentanova rozlišení.

A 372

Toto rozlišení bychom však nyní museli nadále zohledňovat a uplatňovat i při analýze všech komplexů pocitových počítků a pocitových aktů. Tak např. radost ze šťastné události je zajisté aktem. Tento akt, který není pouhým intencionálním charakterem, je nicméně jistě určitým konkrétním a *eo ipso* komplexním prožitkem, obsahuje ve své jednotě nejen představu radostné události a k ní vztažený aktový charakter zalíbení; nýbrž k této představě se připojuje určitý počitek slasti, který je pojat a lokalizován na jedné straně jako pocitové podnícení (Gefühlserregung) citícího psychofyzického subjektu a na druhé straně jako objektivní vlastnost: událost se jeví jako obestřená růžovým oparem <, slast se jeví jako něco náležejícího události>.⁸⁶ Nuže, událost tímto způsobem slastně zbarvená je jako taková teprve fundamentem pro radostné přivrácení, pro zalíbení, dojetí, či jak jinak to kdo chce nazvat. Právě tak smutná událost není pouze představována co do svého věcného obsahu a souvislosti, s ohledem na to, co jí samé pro sebe a o sobě jako události náleží; nýbrž jeví se jakožto oděná <subjektivním>⁸⁷ zbarvením smutku. Tytéž počítky nelibosti, které empirické já vztahuje k sobě a lokalizuje na sobě (jako bolest v srdci), jsou v <zaměření na událost>⁸⁸ vztaženy k ní samé. *Tyto* vztahy jsou čistě typu představy; nový způsob intence tkví teprve v nepřátelské odpuzenosti, v aktivním ošklivení si atd. Počítky slasti a bolesti mohou přetrvávat, zatímco aktové charaktery na nich vystavené odpadnou. Když <už nejsme přivráceni k faktům podněcujícím slast, slastné vzrušení ještě delší čas přetrvává>;⁸⁹ ono samo je eventuálně pocitováno jako líbivé; místo aby fungovalo jako reprezentant nějaké líbivé vlastnosti

B 395

⁸⁶ Není v B.

⁸⁷ Není v B.

⁸⁸ V B: <pocitem určeném pojetí události>

⁸⁹ V B: <fakta podněcující slast ustoupila do pozadí, nejsou již apercipována jako pocitově zbarvená, ba nejsou snad už ani intencionálními objekty, přece může ještě delší čas slastné podnícení trvat dál>

na předmětu, je nyní vztaženo pouze k citícímu subjektu nebo je samo představovaným a líbícím se objektem.

- A 373 Něco podobného by bylo možné uvést i ve sféře *touhy a chtění*.^{III} Je-li shledávána obtíž v tom, že ne každá touha se zdá vyžadovat vědomý vztah k něčemu, po čem se touží, protože jsme přece často pohnuti temným pnutím a nutkáním a jsme puzeni k nějakému nepředstavovanému cíli; a odkazuje-li se zvláště k široké oblasti přirozených instinktů, jimž přinejmenším původně chybí vědomá představa cíle, pak bychom odpověděli: *bud'* se přitom vyskytují pouhé počítky (mohli bychom *per analogiam* mluvit o počítcích touhy, aniž bychom museli tvrdit, že náležejí k podstatně novému rodu počítků), tedy prožitky, kterým skutečně chybí intencionální vztah, a proto jsou rovněž svým rodem
B 396 cizí podstatnému charakteru intencionálního toužení. *Nebo*, říkáme, se sice jedná o intencionální prožitky, avšak takové, které <se konstituovaly>⁹⁰ jako neurčitě zaměřené intence, přičemž „neurčitost“ předmětného zaměření nemá charakter privace, nýbrž musela by označovat určitý deskriptivní charakter, a sice charakter představy. Tak je také představa, kterou uskutečňujeme, když se „něco“ hne, když „něco“ šustne, když „někdo“ zazvoní atd., a sice představa uskutečněná před veškerým vyslovením a verbálním vyjádřením, představou „neurčitě“ zaměřenou; a „neurčitost“ přitom patří k podstatě intence, jejímž určením je právě to, že představuje neurčité „něco“.

Jistě, pro některé případy se může hodit to, pro jiné ono pojetí, a my bychom tedy ani zde nepřipouštěli mezi intencionálními a ne-intencionálními pudy či touhami žádný vztah společenství rodu, nýbrž jen vztah víceznačnosti.

- A 374 Je třeba také brát v potaz to, že se naše klasifikování řídí podle konkrétních komplexů a že celkový charakter těchto jednot se může jevit určený tu počítkovými momenty (např. počítky slasti či puzení), tu aktovými intencemi, které se o tyto počítky opírají. Podle toho se budou výrazy v utváření a aplikaci orientovat tu podle počítků,

^{III} Pro srovnání a snad doplnění zde mohu právě ještě odkázat na knihu H. Schwarze *Psychologie des Willens*, která v § 12 pojednává o podobných otázkách.

⁹⁰ V B: <jsou charakterizovány>

tu podle aktových intencí, a budou tak dávat podnět ke zmíněným víceznačnostem.

Dodatek. V samozřejmé tendenci tohoto pojetí je založeno, že se *všechny rozdíly intenzity přiznávají primárně a vlastně fundujícím počítkům*, konkrétním aktům se však přiznávají jen v sekundárním smyslu, pokud je totiž jejich konkrétní celkový charakter spoluurčen rozdíly intenzity jejich počítkového podkladu. *Intence aktů*, ony nesa-mostatné momenty, které teprve aktům udělují onu jejich podstatnou osobitost, že jsou akty, a které je speciálně charakterizují jako soudy, pocity atd., *by samy o sobě byly prosty intenzity*.⁹¹

§ 16. Rozlišení mezi deskriptivním a intencionálním obsahem

Poté co jsme zabezpečili naše pojetí podstaty aktů proti námitkám a přiznali aktům v charakteru intence (uvědomování v jediném deskriptivním smyslu) podstatnou rodovou jednotu, zavádíme důležité⁹² rozlišení, které je po předchozích výkladech bez dalšího srozumitelné, totiž rozlišení mezi <*reelním* nebo *fenomenologickým* (deskriptivně-psychologickým)>⁹³ obsahem aktu a jeho *obsahem intencionálním*.¹

⁹¹ V B navíc: <Zde by však bylo třeba podrobnějších analýz.>

⁹² V B navíc: <fenomenologické>

⁹³ V B: <*reelním*>

¹ Pozn. v B: <V prvním vydání tohoto spisu stálo „reelním nebo fenomenologickým obsahem“. Slovo „fenomenologický“ bylo skutečně v prvním vydání knihy *miněno* výlučně ve vztahu k *reelním* obsahům prožitku a také v předkládaném druhém vydání bylo dosud používáno převážně v tomto smyslu. To odpovídá přirozenému východisku od psychologického postoje. V opakovaném promyšlení provedených zkoumání a při hlubší úvaze o pojednávaných věcech – zvláště však od tohoto místa dál – stává se citelným, a to stále více, že popis intencionální předmětnosti jako takové (brané tak, jak je vědomá v konkrétním aktovém prožitku samém) představuje oproti směru popisů reelních obsahů aktu jiný směr popisů, které je třeba provádět čistě intuitivně a adekvátně, a že i tyto popisy musí být označovány jako fenomenologické. Když sledujeme tyto metodické náznaky, vyplývají z toho nutná a důležitá rozšíření problémových oblastí, dochází zde k jejich průlomů